

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

4

(12)

Vejlby Højskole

— — —
Julen 1917

*Gledelig Jul
Vær God*

Aarhus.

S. Jensen Sort, Søndergade 70.

1917.

Statens pædagogiske Studiesamling
København

Om Valg af Livsankuelse.

JEG kunde tænke mig, at der var dem, der vilde sige: En Livsankuelse vælger man ikke. Den klarer sig lidt efter lidt for ens Sind. En Overbevisning maa bevise sin Sandhed. Kommer man selv og siger, at nu vil man til at være overbevist, at noget, der hidtil har været ret tvivlsomt for en, skal være sandt, saa er det kun lidet værd. Det er som Alexander den Store, der skal løse den gordiske Knude og saa hugger den over med sit Sværd. Det at diktere sig selv, hvad der skal være Sandhed, det er ligesaa latterligt som at befale paa Parolen, at den ihjelfrøsnede Soldat ikke er død. Kan Sandheden ikke af egen Magt overbevise en, saa er man udelukket fra at komme til en bestemt Opfattelse af, hvor den skal søges.

Jeg forstaar godt den Indvending, den har i mange Aar haft stor Vægt for min Tanke.

Men en anden Sag er det, om man synes, at man kan leve sit Liv derpaa. Om man hver Dag kan rykke den store Afgørelse nærmere uden at vide noget om, hvor man selv vil være at finde, naar den en Dag staar for en som en knusende Virkelighed. Ja ikke blot det, men om man kan føle Livet som en stadig levende Vækst i sit Hjærte, til en Dag Stormen kommer over en og knækker Træet og søndersplitter alt, hvad der er vokset fra Fødsel til Død.

Eller om man ikke en Dag nødes til at erkende, at den gode Vækst i ens Sind ser man ikke noget til. Man magter ikke at gøre sig selv bedre. Man er ligesaa selvisk, saa haard i sin Dom over for andre, saa eftergivende over for sig selv, som man altid har været. Det kan snarere være, som

der er gaaet Svamp i det gode Tømmer. Og man gentager for sig selv det gamle, stygge Ord: Som man ældes, saa arges man. Man bliver ringere med Aarene i Stedet for bedre.

Da staar man for det Valg, der betyder Frelse for ens eget Liv. Og da bliver alle ens Spekulationer om Sandhedserkendelse uendelig ligegyldige. Nu gælder det Liv eller Død. Man spørger blot, om der er Magt i det, man kaster sig i Støvet for, til at bære ens Liv. Og føler man, der er det, saa beder man den Gud, der har krævet Valget af en, om ogsaa at oplyse for ens Hjærte, at dette er Sandheden, som man før i sin Blindhed ikke kunde se.

Jeg forstaar, at de unge kan sige: Det Valg vil vi ogsaa engang stille os for. Men ikke straks. De kan frygte Valget som en Indsnævring, selv om der egentlig ikke er Oprør imod det i deres Sind. De vil gerne tænke sig, at de engang skal blive rigtige Kristne, men de vil helst udsætte det lidt endnu.

De siger med Bjørnson i en lidt anden Betydning, end han har tænkt:

Herre, min Gud, godt er dit Hjem;
lad det dog endnu stænges,
og jeg faa Lov til at længes.

Hjemmet i Menigheden er sikkert godt. Men de vil dog helst staa lidt udenfor endnu. Det er dem, som de skulde tage Afsked med deres frie Ungdom, om de straks tog Plads derinde. Der er saa meget, der fryder og kalder. Det kan godt være, at de engang vil gaa i Kloster. Men først maa de have Lov at leve deres Ungdomsliv.

Og de forstaar ikke, at Valget er Vækst. At ud af det kan Livets Glæder gro rigere end nogen-sinde før. Og at det at faa sit Liv lagt i Guds Haand ikke betyder, at nu skal det blegne og falme. Det betyder tvært imod, at de kommer til

at opleve en Vaartid i deres Hjærte, som de ikke før har kendt Mage til.

Ved vort Efteraarsmøde i Aar holdt Højskoleforstander Monrad fra Ryslinge et smukt og klart Foredrag om Bjørnsons Forhold til Kristendommen og den grundtvigske Bevægelse. Han skildrede heri en religiøs Stemning hos Bjørnson ved hans Besøg i en stor europæisk By. Han stod om Aftenen ved Floden, der løb igennem Byen, og han saa Lygterækken fra den modsatte Bred spejle sig i Vandet. Og over hele denne Række af smaa menneskelige Lys straaede Himlens evige Stjerner. Mødet her imellem Øjeblikket og Evigheden var saa mægtigt, at han bad: Herre saml det gode i mig, at jeg maa bestaa.

Der er mange unge, hvis Religiøsitet ikke er kommet videre end til den Bøn. Saml det gode i mig. De vil gerne være gode Mennesker, og de vil ogsaa gerne bede Vorherre hjælpe dem dertil. Der oven over hele vor Jord, den vi kan se, og som vi er født paa og passer til, der sidder den gode Gud, der nok vil hjælpe os til at faa Bugt med alt det daarlige, der vil ødelægge os. Saml det gode i os!

For Bjørnson var vel Kristendommen i Grunden kun vendt imod dette Liv. De kristne var Saltet eller Lyset. Og han følte sig her i Samfund med Mennesker, der vilde det gode. Han kan skrive: Fordi jeg tror paa Gud, tror jeg ogsaa paa Menneskelivet; fordi jeg tror paa Kristendommen, tror jeg ogsaa paa dens Magt til at rejse denne Verden, hvis Fremgang ikke er dens Fjende, men netop født af dens aandsfrie Oplysning. Jeg mener det fuldt ud, at Kristendommen skal føre Verden baade til Frihed og større Oplysningsfund, og i denne Tro er jeg glad i min Gud, den alt ledende, den alt omfattende. — —

Kristendommen er Verdens Fremgang, fordi den er Kravet om at være god. Dens Evigheds-
haab har Bjørnson imidlertid mindre Brug for. Lidt senere kan han skrive: «Som Kristen var det den praktiske Virkning af Troen paa Evner og i Arbejdet og i Karakteren, jeg holdt mig til; Evigheden har jeg aldrig brudt mig om. I Grunden har jeg aldrig troet paa den anderledes, end at jeg skulde tage den, hvis den var der, vel vidende, at da var den en evig Udvikling».

I alt dette er der meget lidt af det, der for den kristne Menighed altid var Kærnen i dens Tro: Frelsen fra det onde. Der var Menneskeslægstens Moralisering, men ikke Hjærtets Udfrielse af de onde Magter. Og da han stilledes Ansigt til Ansigt med den Tro, der begynder med Forsagelse af det onde, da vendte han den harmfuldt Ryggen.

Det var paa Christoffer Bruuns Højskole, at han hørte Bruun tale om Kristi Kors. Her stod han for Valget imellem Jesus Kristus og denne Verden. Han rejste sig vistnok under Foredraget og gik ud. Og da han kom udenfor, udbrød han forbitret: «Dette er forfærdeligt».

Jeg har, saa godt jeg kunde, efter Hukommelsen og efter mit eget Kendskab til Bjørnson gengivet noget af Monrads Foredrag.

Det ungdommelige Stade, der finder Udtryk i Bønnen: «Herre, saml det bedste i mig, at jeg maa bestaa!» kan føre os ind i den grundtvigske Menighed. Dørene staar aabne, og enhver kan frit gaa ind. Der er ingen, der staar ved Døren og standser en med et dogmatisk Spørgsmaal om, hvor meget man tror. Men man kan ikke opholde sig der uden en Gang at opdage, at inderst i den staar Kristi Kors. Og foran det skal Valget træffes.

Ja, det kan komme for en selv dertil, at nu maa der svares Ja eller Nej. Enten maa man da

som Bjørnson gaa sin Vej igen. Eller ogsaa maa man sige det Ja, der binder for Livet.

Der er vel ogsaa dem, der har kendt noget til det, der lyder gennem det gamle Apostelord: «Herre gaa fra mig, for jeg er en syndig Mand». Men det betød ikke, at man bad om at faa Lov at sejle sin egen Sø. Det betød, at man saa det vældige Svælg, der var imellem den hellige Jesus Kristus og saa en selv. Det betød snarere et: Kom. Jeg kan intet uden dig. Og den næste Bøn blev vel Peters, da han synker i Bølgerne: Herre frels mig!

Det er vel næppe saadan, at Valgets Ja straks har bragt alt paa det rene, saa man trygt kan sætte sig hen under Guds Faderlighed. Man tør maaske slet ikke bruge saa store Ord om sig selv som dette: Jeg er Guds Barn. Han er min Fader. Maaske man før i sin almene Religiositet tog det langt mere som en Selvfølgelighed. Maaske man bedre kan sige: Jeg vil være din Tjener. Og saa er det maaske endda for meget. Thi Tjeneren er dog paa en vis Maade sidestillet med Herren. Nej man søger snarere Sprogets ringeste Ord for at betegne sin Stilling med. Giv mig kun den ringeste Plads, men hjælp mig til at elske dig af hele mit Hjærte, af mit ganske Sind.

Saa kendes det snart, at Væksten er begyndt. Den kan være ringe og langsom. Men den er der. De onde Magter har tabt Slaget, og i ens Hjærte slaas de paa Flugt. Da kan man opleve lidt af den store Glæde, at der er Foraars i ens Hjærtes Indre.

Og da er det som Livet, der gled en af Hænderne, vender smilende og glad tilbage. Som man faar igen, hvad der før svandt fra en. Ja, som Barndomshjemmet, der laa dybt paa Bunden af ens Minder, rejser sig atter, og som man ejede alt

det svundne endnu. Ja, som Forholdet til ens Folk og Land blev rigere og langt mere bevidst. Jeg har tit fundet, at det var en urimelig Tale, naar man nævnte sammen Gud og Fædrelandet. Hvad havde vel det religiøse og borgerlige med hinanden at bestille. Jeg synes, jeg nu forstaar lidt af, at det kristelige og folkelige har nogen Forbindelse med hinanden.

— — —
Jeg vilde altid være ængstelig ved at forsøge paa at drive Ungdommen til Valget. Thi her gælder det at komme i fuld Sandhed. Og man maa være taalmodig overfor Menneskers langsomme Gang.

Men jeg vil gerne være med til at drive den Misforstaaelse ud, at Valget betyder, at man tager Afsked med noget som helst virkelig værdifuldt. At man lukker sig inde og gaar i Kloster og vender sin Hu fra Livets sande Glæde. Thi det er min Overbevisning, at Livets største Lykke ligger i det Ja. Og at Glæden ved det Liv, Gud har givet os, kan vokse ved, at vi forstaar, at det virkelig er givet os af Gud.

Og jeg er vis paa, at ikke blot den bedste, men den lykkeligste Ungdom det er den, der af Hjærtet har sagt Ja til Vorherre Jesu Kristi Frelse fra det onde.

Helge Hostrup.

Et Besøg i Sønderjylland i Aaret 1915—16.

DET var forrige November, min Broder og jeg skulde følges ad ned til Sønderjylland, hvor min Broder skulde bestyre en Gaard for en gammel Enkekone. Før havde hendes Søn styret den for hende; men nu kom Krigen og forstyrrede det hele. Sønnen, som vist aldrig havde været rigtig stærk, maatte jo ogsaa med, tillige med sin Broder, som havde en stor Gaardovre ved H. . . i en By ved Navn D. . . Begge maatte de af Sted ind til dette frygtelige, der ventede dem. Denne Søn, som vist aldrig havde været særlig stærk, skulde jo først have sin Uddannelse, og da han var færdig med den, kom han hjem paa en ti Dages Orlov, før han skulde af Sted til Fronten; men han naaede aldrig at komme ind igen. Han døde hjemme. Hvad han døde af, er der ingen, der ved; men den gamle Kone var alligevel glad, at hun fik Lov til at beholde ham hjemme. Den anden Søn maatte jo med, hvor det gik haardest til en Tid lang.

En anden Gaardmand der fra Byen kom hjem efter en Tids Forløb og var spøleret paa Nerverne. Jeg husker en Aften, han fortalte lidt om det, engang han havde været med i et særligt haardt Slag. Han havde ligget sammen med Peter, den anden af den gamle Kones Sønner. Han sagde, at Peter havde sagt, at han aldrig havde været bedre med, og det var jo en bekendt Sag, at Peter var med, hvor det gik haardt; men han fik da ogsaa Jernkorset, trods Indvendinger, for han vilde ikke have det. Peter fortalte ogsaa om en, der skulde have Jernkorset, imod at han lovede, at

han vilde lade være med at stemme paa nogen dansk Mand, naar han kom hjem. Men han vilde ikke have noget Jernkors. Naa, Peters Tur kom jo ogsaa, skønt den lod vente lidt paa sig, for Soldaterne vil jo gerne have en Kugle, naar det bare ikke bliver for slem. Han skrev ganske vist hjem engang, at der vist ingen Kugle blev til ham, nu han havde gaaet saa meget igennem. Han besøgte os engang og fortalte selv om det derude fra. Det er der ikke mange, der kan. Dengang han blev saaret, var en Aften, de skulde afløse, de marscherede hen i Skyttegraven; men saa syntes han, det blev for meget med Vand og Ler og listede sig op paa Kanten i den mørke Aften for at gaa lidt mere tørt, da kom der en Kugle, som fløj igennem Munden paa ham og trak alle Tænderne i den ene Side af Munden med sig.

Saa, nu fik han da fri lidt, og det blev ikke saa lidt endda, han er ikke kommet ind endnu. Han ligger det meste af Tiden i Flensborg; men har mange Gange været færdig til at komme af Sted, men hver Gang er han endnu sluppet uden om. Engang var han paa Orlov, da der kom Bud efter ham, og saa kunde han ikke naa det Tog, de andre skulde med, og noget lignende er det gaaet mange Gange. Jeg husker ogsaa engang, han fortalte, at han og nogle flere blev sendte ud i en Skyttegrav i forreste Linie. Straks de kom derud, kunde de nok se, at det blev galt det her, og Angsten knugede dem alle, for det var en daarlig Grav, den var helt lige, saa en Granat kunde tage dem alle sammen paa en Gang. De var kun en halv Snes Mand i den Grav. Nogle græd, og nogle bad; men Peter tog sin Spade og arbejdede sig ind i den ene Side af Graven. Da han havde arbejdet lidt og faaet sig en Fordybning lavet, kom der ogsaa en Granat og tog dem alle sammen saa nær som ham, han blev overdænget med Jord og

tabte Bevidstheden. Efter nogle Timers Forløb blev Fjenden fordrevet, og der kom friskt Mandskab ind i Graven. Han kunde høre dem tale om de døde, der laa rundt omkring i Stumper og Stykker, og hans eget Navn blev nævnet blandt de tabte; men saa fik han Munden paa Gled. Engang var han ogsaa med til at samle de saarede op, der var 150, de blev lagt ind paa en stor Stue. Døren blev laaset til næste Morgen, saa kunde de passe sig selv saalænge; men den næste Morgen var de 50 døde. Engang var han ogsaa med til at rydde et Stykke af Slagmarken, og de fik en stor Grav fyldt og skulde saa næste Morgen have Graven dækket til; men da var der nogle, der havde rejst sig op og sad i den Stilling, saa havde de ikke bukket under for deres Saar, saa maatte de bukke under for Kulden. Et Par Gange er hans Kompagni, som bestod af 286 Mand, skudt ned den ene Gang til 39, den anden Gang til omkring ved 50.

— — —
Vi cyklede hjemmefra om Morgenen Kl. 8 $\frac{1}{2}$ og kom fra Skanderborg Kl. 1 med en Times Forsinkelse. Vi skulde med til Brørup og derfra over ved Foldingbro. Vi havde jo hørt meget om Sult og Nød dernede, og der var endda dem, der havde spurgt, om vi ikke kunde risikere at blive taget til tyske Soldater. Vi naaede ikke Brørup før hen paa Aftenen, og nu skulde Eventyret rigtig til at begynde. Kommuneforstanderen dernedefra, hvor vi skulde hen, var kørende efter os.

Da vi naaede ned i Nærheden af Grænsen, gjorde vor Kusk Holdt og fik en vældig stor Dunk med Petroleum med, fik den dækket godt til med Dækkenet, og saa rullede vi lidt efter ind foran det danske Toldkontor. Vi maatte jo have Skramlet set efter, og en Soldat spurgte ogsaa vor Kusk, om han havde noget ulovligt med i Vognen; men dette svarede han selvfølgelig Nej til. Saa fik vi Lov

at køre videre og kom saa ud paa Broen, som var spærret med en lang Stang og en svær Jernkæde samt et Par tyske Vagtposter med Pikkelhuer paa, som jo i Krigstider er betrukket med graat Lærred for ikke at glinse i Solen, og med Riflen paa Skulderen. Det var russiske Geværer, som de havde den Gang. De havde taget dem hos Fjenden. Den tyske Bajonet er omtrent som den danske; men den russiske er dobbelt saa lang, og saa er den tykke Ende ikke tykkere end en Finger, den er firkantet og hul imellem Kanterne. Saa kom vi ind over Broen og kom ind paa den tyske Vagstue, hvor vi blev undersøgte. Et Par Soldater tog sig af Befordringen, og Kusken maatte med ind paa Stuen for at være Tolk, og vi blev undersøgte og fik vore Papirer set efter paa det grundigste, saa raslede vi et lille Stykke igen og kom saa til Toldkontoret, hvor vi jo maatte have vore Skabe og Kister efterset. Endelig var vi færdige til at køre videre; men nu var det skam ogsaa blevet sent. Vejen, vi skulde følge, gik langs med Kongeaen et langt Stykke, og vi maatte holde mange Gange for Vagtposterne. Klokken 11^{1/2} naaede vi saa til Byen, og da vor Kusk mente, at vi vist let kunde finde Gaarden uden hans Hjælp, kørte vi ind i hans Gaard og fik baade ham og hans Dunk læsset af. Jeg havde tænkt mig, at de Mennesker, som jeg her skulde træffe, var meget tungsindige i en saadan Tid. Min Broder og jeg var da ogsaa enige om, at den Mand, som havde hentet os, saa meget svækket og nedbrudt ud; men naar vi sommetider senere talte om vort første Indtryk af en Sønderjyde i Krigstid, saa maatte vi le. Da vi rullede ind i Gaarden, kom den gamle Kone ud paa Trappen, og med et frejdigt: «God Aften og velkommen», tog hun imod os. Dagen efter maatte vi ind til Amtsformanden for at faa vore Papirer ordnede, og nu begyndte den

mere alvorlige Del med Arbejde. Der var meget, der skulde gøres, og Vejret var daarligt; men naar Vejret engang imellem var godt, fik vi begge vore Piger ud at hjælpe os og fire Soldater og sommetider en russisk Krigsfange. Med en saadan Styrke kunde der køres mange Roer sammen paa en Dag. Det var meget interessant at arbejde sammen med dem. Vi havde vort eget Sprog og forstod altid hinanden. Naar Russeren og jeg fulgtes ad i Marken til Arbejde, gik vi og havde det saa rart sammen. Han hed Ivan Garda og var inde fra Riga, var 30 Aar. Han havde Kone og en lille Pige derhjemme og en lille Ejendom til 3 Heste. Han havde været fanget i 1½ Aar dengang og talte nogenlunde Tysk. Det var paa vor Nabogaard, de havde to Fanger, men den ene kunde vi slet ingen Vej komme med, og det var ham «Ivan», som hjalp os sommetider. Naar vi fik ham, var der aldrig noget i Vejen, saa vilde han gerne arbejde; men han fik da ogsaa gerne en Pakke Cigaretter. Naar det var Aften, skulde vi jo følge ham hjem, thi Krigsfangerne maatte ikke selv gaa paa offentlig Vej. En Aften, da vi havde spist, skulde han jo hjem som sædvanlig, men saa tog jeg Fiolen og gav et lille Nummer, og saa fik ogsaa Ivan Lyst til at synge. Vi sad i Skumringen og nød Livet i fulde Drag, saadan som man kan gøre det efter en god Dags Arbejde, og lod Tankerne vandre til vort Hjem. Ivan har nok ogsaa tænkt paa sine kære, som han nu i to Aar ikke havde set, og medens Skæret fra Komfuret spillede paa Gulvet, sang vi vore kære, danske Sange, og Ivan sang igen af sit Fædrelands Sange, som vi jo ikke forstod; men Melodierne var os ogsaa nok. Den russiske Sång er saa vemodig og rørende. Den Aften glemmer jeg ikke snart; men længst vil den vist mindes hos Ivan. Det er godt at gøre noget for dem, og der skal saa lidt til for at gøre dem

glade, et venligt Smil kan lyse mere op hos saadan en, end mange vil ane. Den Aften fik Ivan Lov til selv at gaa hjem. Dagen efter kom Ivan igen og fortalte os om sine Hændelser og sin Modtagelse derhjemme. Han skulde have været hjemme Kl. 8; men den Aften var den bleven hen efter 9, og paa Vejen hjem havde han mødt Vagtposten, som var gaaet ud for at se efter ham med Riflen paa Skulderen, og han havde været frygtelig gal, sigtet paa ham med Bøssen og sagt: «Was ist das, Ivan, Du hier vor neun Uhr, willst Du nach Dänemark laufen, verdammte Hund». Ivan sagde, at næste Gang, han skulde hjem, skulde vi med allesammen, for saa kunde vi da passe paa ham. Jeg kan ogsaa huske en Dag, vi var ude at sprede Mergel og var færdige til Middag, at Ivan kom i Tanker om, at han vilde hjem til Middag; men saa sagde Manden til ham, da han vilde gaa igen, at i Eftermiddag skulde han sætte Kartofler. «Ich Kartoffeln pflanzen, nejn, ich muss nach M.-hof fahren heute Nachmittag und Rüben laden». Og Ivan kom og hjalp os med at køre Roer ind; men han var ogsaa helt stolt af sin Triumf. En Aften, vi kom ind i vort Kammer, saa han en Pibe hænge paa Væggen, og han fik et Udtryk i Ansigtet som et Barn ved et Juletræ, og hans Øjne lyste som to Stjerner. Vi fik ham stillet an til at ryge, og han dampede og lo.

Den første Vinter var haard nok sommetider, der var altid for meget, der skulde laves, og Uheld havde vi med Hestene, de blev syge, og det var lige i Foraarstiden, at vi mistede to med en Maanedes Mellemrum, og to til var nær gaaet med. Det var to unge Plage, saa i den Tid, da Sæden skulde lægges, havde vi kun to Heste at køre med til 90 Tdr. Land. Men det kan godt se sort ud og saa endda blive godt, for godt blev det alt sammen. Om Sommeren kom vi sammen med

mange af Naboerne, og Sønderjyderne er nogle prægtige Mennesker at komme sammen med. Vi kom aldrig sammen, uden at der skulde synges, og ingen Steder lyder de gode, danske Sange som dernede.

Der blev bygget en ny Heste- og Kostald med Plads til 12 Heste og 40 Kreaturer til en Pris af ca. 25,000 Mark. Da den nu var saa nær færdig, at der kun manglede at faa Spæerne sat op, skulde der jo den Dag, da det skulde ske, være et rigtigt Rejsegilde om Aftenen, og det blev der ogsaa. Dernede er det saadan, at alle, der vil med til Rejsegildet, kommer med en Krans, og saa gælder det jo om at faa saa mange Kranse som muligt. Vi havde to saa store som Møllehjul, satte dem ind i hinanden saa de dannede et Kors. De var vældigt pyntede med røde og gule Baand. Rødt og hvidt maa ikke sættes sammen; men der var ogsaa kommet nogle lange Vimpler op, som bestod af rødt og hvidt og med en sort Spids forneden; men den sorte Ende blæste jo hurtig af, og saa var der jo en dannebrogfarvet Vimpel.

Efter at Byggeværket var beset, kom vi ind til de med Blomster og smaa Dannebrog pyntede Borde. Jeg kom til at elske Dannebrog saa højt, det var næsten, som jeg først nu fik Øjet op for, hvor kønt det var. Hjemme havde vi aldrig haft noget Flag; men da min Moder fyldte Aar, fik vi skrevet hjem og fik det lavet saadan, at der paa hendes Fødselsdag om Morgenen vajede et Dannebrog paa en ny Flagstang lige udenfor Vinduerne til Soveværelset, dette skulde være en Fødselsdags-gave fra hendes Dreng. Da vi saa havde drukket Kaffe og samtalt lidt, kom Sangbøgerne frem. Da vi havde sunget lidt, gik de yngste ind i en anden Stue for at faa Legen i Gang; men det smittede de ældre, og lidt efter lidt kom de listende ud til os en efter en, og nu blev der rigtignok Gang i det.

Der blev danset Familievals og Sanglege og holdt Taler.

Haandværkerne havde haft lidt Uheld. De havde taget et forkert Maal, saa Huset var blevet Murens Bredde videre i den ene Ende end i den anden, og da der blev holdt en Tale til dem, og Taleren udtalte sin Glæde over det nye Hus, som jo næsten nu var færdigt, og roste det fine snorlige Bygværk, lød der en Røst henne fra det ene Hjørne: «Jo, de æ no æt fo bred dæ i den jæn Æn».

Det er næsten, som Kampen for Danskheden har gjort Sønderjyderne til bedre Mennesker; men der gives ogsaa en anden Ungdom dernede, som ikke er vaagen for Nationalitetsfølelsen og ikke er med i Kampen; men den Del hører til de daarligste.

Saadan gik Sommeren med mange smaa Festligheder, om Søndagen var vi gerne i Frimenighedskirken. Præsten var en ældre Mand og havde selv mistet to Sønner i Krigen. Vi havde jo ogsaa en Sognekirke; men det var jo en tysk Præst. Den Mand syntes jeg nu ikke rigtig om, og naar han saa bad om Sejr i den hellige Krig, saa kom jeg altid til at tænke: «Det er dig, som skylder 1000 Mark paa Mejeriet for Smør, og som ikke betaler».

Naar der var faldet en i Krigen, blev der altid holdt Mindegudstjeneste over ham, og det blev der ogsaa holdt over vor Nabo, en ung Gaardejer, som faldt i Frankrig engang sidste Sommer; men han faldt ikke i noget Slag, det var en Granat, der pillede ham ud af Geledet faa Dage efter, at han var kommet ind efter at have været hjemme paa Orlov. Han blev begravet i en Enkeltgrav, og der blev sat et Trækors paa hans Grav, fortalte hans Fætter, som havde begravet ham, men hans unge Hustru ønskede at faa ham, og det fik hun; men

det blev ikke før i Oktober Maaned. Han kom saa hjem og blev begravet en Gang til. Det kostede Enken 1200 Mark, og det maatte hun jo selv betale foruden Militærmusikken til Graven, det er ogsaa en Tvangssag. De maa ikke engang selv faa Lov at bære Kisten til Graven, det kommer der Soldater til. Jeg saa Følget drage forbi vor Gaard. Der var et langt, langt Vogntog med Sørgemusik i Spidsen. Der var 16 Mand med Horn og Trommer, og over Graven blev der skudt. Der stod 8 Soldater paa hver sin Side og lagde Geværerne i Kors over Kisten og skød nogle Salver. Det fortælles, at Konen havde haft Kisten aabnet for at se, om det nu ogsaa var ham; men hun kunde ikke kende Resterne, kun et lille Stykke af hans Vest fandt hun, og det kendte hun. Folk herhjemme siger nok, at Krigsfangerne, de kan sagtens, de maatte jo da være dumme, at de saadan vilde risikere Liv og Lemmer ved at løbe over Grænsen og saa komme hjem igen og komme med i Krigens paany; men saadan ser jeg nu ikke paa det. Mange af dem kan slet ikke skrive og aldrig høre hjemmefra, og saa gaar de der og slæber for andre Folk for ingen Betaling eller for næsten ingenting, og aldrig kommer de sammen med deres Kammerater paa de andre Gaarde, det maa de ikke, og om Aftenen skal de i Seng Kl. 8, saa bliver deres Tøj taget fra dem, baade Støvler og Ur, dernæst bliver Døren laaset, som Regel med en Jernstang eller en Lænke og en stor Hængelaas, og er det ikke solidt nok, saa bliver det kasseret. For hver 10 Fanger er der en Vagtmand, som skal holde Opsigt med dem, og han kommer en, to, tre Gange hver Nat og ser til dem. Paa en Gaard, som jeg kender, havde de fire Fanger, som jeg kendte alle; men en Morgen var de væk allesammen, kun de to naede over i det forjættede Land, en blev fanget, og en blev skudt ved Grænsen;

men der var ogsaa dem, der slog sig til Ro og fandt sig i Skæbnen. Saaledes havde de en paa en anden Gaard, hvor Manden laa inde, og Kone kunde ikke godt have unge Karle; men saa havde hun jo «Nilk», for saadan hed han, og han var en værre Gut, vældig stor og stærk, men dygtig det var han. Han sagde, at han vilde ikke i Krig mere, og han vilde heller ikke til Rusland, før der var Fred igen. Da de var i Krig med Japan, fik han en Kugle i venstre Arm, og nu havde han faaet en i højre, skulde han i Krig en Gang til, saa vilde han nok faa den i Panden, mente hun.

Ja, saa kom Tiden, da jeg skulde hjem igen, og den kom næsten for hurtigt; men dette Aar vilde jeg nødig undvære. Den første Tid efter at jeg kom hjem, kunde jeg slet ikke sympatisere med Kammeraterne. — — —

O. N.

Aaret der svandt.

DET forløbne Aar har været det trangeste, jeg i min Højskoletid har oplevel. Men det har tillige været rigt paa Fester. Karleskolen var den mindste, vi endnu nogensinde havde haft. Ikke mere end 30 Elever.

Dertil kom, at vi maatte savne en ung Lærer, der kunde gaa imellem Eleverne og være som en ældre, god Kammerat for dem.

Der var mange flinke Karle imellem, gode Elementer. Og vi mindes endnu med Glæde vore dygtige og flittige Molboer.

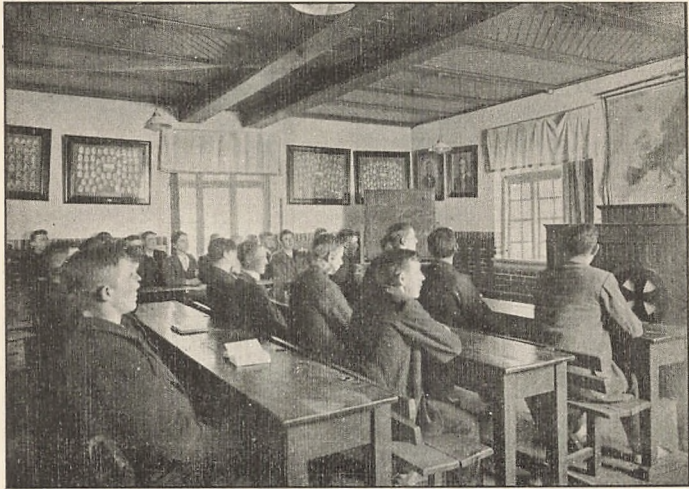
Vinteren var streng og lang. Aarhusbugten var længe tillagt af Is. Og en lille Fløk raske Molboer spaserede over Isen og besøgte deres Hjem paa den anden Side. De var blevne saa opsatte paa denne Tur, at de ikke lod sig holde tilbage. Alt, hvad vi kunde opnaa, var, at de bandt sig sammen med et Reb, som man gør det ved Vandringer over Bræer eller ved Bjergbestigninger.

Der var ikke faa, der havde gode Skolekunderskaber, og Pennen faldt nogle af dem mere end almindeligt godt i Haanden. Den Artikel, vi i dette Hefte bringer, om et Besøg i Sønderjylland, er skrevet af en af Eleverne som en dansk Stil. Naar jeg har valgt at bringe den frem, saa er det ikke, fordi han var den eneste, der klart og livligt kunde gøre Rede for sine Tanker og Oplevelser, men kun Emnet, der bestemte mig.

Det var den sidste Vinter, Lærer Bertelsen, der i April flyttede til Aarhus, virkede ved Skolen. Bertelsen har været knyttet til Vejlbys Højskole, fra vi i Efteraaret 1911 begyndte vort Arbejde her. Han var blevet os en god Ven, som vi nødig gav Slip paa.

Baade Statskonsulent Riedel og Redaktør Bertel Jensen holdt som de foregaaende Aar nogle Foredrag for Eleverne.

I Januar holdtes der et fire Dages Kursus paa Skolen for Andels-Foderstofforenings-Uddelere. Eleverne flyttede i de Dage beredvilligt ud at deres Værelser i Guldborg og indkvarterede sig i Loftsværelserne oven over den store Skolestue.

Karleskolen sluttede den 30. Marts. Og saa kom April med sine Møder, der vanskeliggjordes ved den daarlige Togforbindelse. Et Møde naaede jeg slet ikke til paa Grund af de timelange Togforsinkelser.

Den 3. Maj samledes vort ganske lille Pigehold, der var endnu færre end om Vinteren, kun 21 Elever. Under disse Forhold maatte vi opgive at holde Skole i August, skønt vi de foregaaende to Aar havde været særlig glade for Arbejdet i den Maaned.

Vore to Døtre, Ragnhild og Ingeborg, virkede begge som Lærerinder ved Skolen. Ragnhild havde

overtaget Bertelsens Fag, og Ingeborg underviste i Gymnastik og Haandarbejde.

Det var et meget elskværdigt og flinkt Hold, der snart fik os til at glemme Fortrydelsen over, at der var saa faa. I det dejlige Sommervejr færdedes vi ude i Haven eller ved Stranden. Og de lærte Vejlbys at kende fra dens allersmukkeste Side.

Det var, som de bedste imellem dem angav Tonen for hele Holdet, hvad der desværre ikke altid er Tilfældet. Og havde man undertiden haft en Frygt tor, at en Del af Landboungdommen skulde sætte sig fast i en Materialisme, der ikke lovede godt for Fremtiden, saa glemte man den Ængstelse imellem dem. Et hyggeligere og nemmere Pigehold har vi sikkert ikke haft.

Af større Møder kan nævnes Elevmødet den 17. Juni. Vi havde som sædvanligt Huset fuldt af Gæster, og det var os en Glæde at hilse paa alle de mange gamle Elever, der den Dag vendte tilbage til os.

Den 15. Juli havde vi indbudt Skolens Garanter til Møde. Ved den Lejlighed talte Valgmenighedspræst Fenger fra Odder.

Af Udflugter kan nævnes en Tur med Motorbaad til Mols og et Par mindre Ture til Kalø.

I Juli Maaned havde vi et Fjortendages-Kursus i Engelsk under Ledelse af Frøken Forchhammer. Vore Elever havde med samme Beredvillighed som Karlene om Vinteren givet Plads for de fremmede Kursusdeltagere.

Sommerskolen sluttede den 31. Juli.

Den 30. August holdt vi vort Sølvbryllup. Vi havde samlet om os ikke blot vore nærmeste, Astrids Forældre og Søskende og mine Søskende, nogle af deres Børn, vore Svogre og Svigerinder, men ogsaa flere af mine Barndoms- og Ungdomsvenner. Og nogle af vore nærmeste Venner fra

de senere Aar. Skønt Vejret langt fra begunstige-
gede vor Fest som for 25 Aar siden, blev det for
os en dejlig Dag, næsten bedre end den, der nu
laa 25 Aar tilbage.

Her sad foran mig vor gamle trofaste Pige
Mariane, der havde været i mine Forældres Hus,
da jeg for fem og halvtreds Aar siden saa Lyset
for første Gang, og som var der endnu, da jeg
for fem og tyve Aar siden sammen med Astrid
rejste vort eget Hjem i Ry. Her sad Else, der i
mange Aar i Ry var vor utrættelige Hjælper og
højre Haand. Og her var ældre, graanende Bor-
gere, som jeg havde leget med, mens jeg var Dreng,
og diskuteret med, da jeg var ung. Og her var
Slægtens ældste, den gamle altid milde og glade
Fru Bojsen-Møller. Og her var mine nærmeste
Venner og Kampfæller Begtrup og Bredsdorff.
Hvor jeg saa hen, Mennesker der var knyttet til
mit Liv. Og ved Siden af mig sad min Sølvbrud,
som jeg syntes for ganske kort Tid siden var en
ung, slank Pige, frejdig og glad, og nu var Moder
til tre voksne Døtre. Jeg har aldrig i mit Liv
været i et bedre Selskab.

Blandt Gaverne, der strømede ned over os,
maa jeg nævne en. Det var et smukt Sølvbæger
med 370 Kr. i Guld fra gamle Elever. Jeg griber
Lejligheden til at bringe Astrids og min hjærte-
ligste Tak til alle, der har været med dertil.

Den 23., 24. og 25. September holdt vi Efter-
aarsmøde under stor Tilslutning i alle tre Dage.
Den første Dag talte Folketingsmand *Nørgaard*,
Biskop *Schiøler* og jeg. Den anden Dag talte Valg-
menighedspræst *Brücker*, Biskop *Schiøler* og Høj-
skoleforstander *Monrad* fra Ryslinge. Den tredje
Dag var Talerne Forstander *Begtrup* og Pastor
Brücker. Jeg sluttede saa Mødet. Om Aftenen
havde der alle tre Dage som sædvanligt været
Musik eller Oplæsning.

Den 3. November samledes atter en Flok unge Karle her paa Skolen og ikke saa lidt flere end i Fjor. Holdet vil yderligere vokse efter Nytaar. Vi er oppe i Trediveerne nu, og vi har Grund til at vente, at vi i det ny Aar vil naa de fyrre eller maaske endogsaa komme lidt over.

Holdet i Vinter synes at være let at arbejde med. Det er stiltfærdige og flinke unge Mennesker, og jeg tror, at det kan blive et flittigt Hold.

Vi har i Aar knyttet en ung Lærer, Nikolajsen, til Skolen.

Det er med godt Haab, vi gaar det nye Aar i Møde. Og det er med god Tro paa vor Skoles Fremtid, at vi ønsker alle vore gamle Elever *en glædelig Jul og et godt Nytaar.*

Maatte det Aar bringe en glædelig Afslutning paa denne for os alle saa vanskelige Tid. Ja, kunde det blot bringe en god Fred efter den frygtelige Krig.

Eleverne samles efter Jul **den 6. Januar** (ikke som tidligere Aar den 3. Januar) til Juletræ. De gamle Elever, der kan og har Lyst til at være med, er hjertelig velkomne.

Vort næste Elevmøde er sat til Søndag den 16. Juni 1918 (den tredie Søndag i Juni), og Efteraarsmødet til den 22., 23. og 24. September.

Astrids og min venligste Hilsen til alle Elevforeningens Medlemmer.

Helge Hostrup.

Sange fra vort Sølvbryllup.

Til Astrid.

Mel. : Herren taler, Øer hører.

End jeg ser din Ungdoms Billed,
lys og rank du for mit Øje staar,
Solens Straaler om dig spilled.
der er Lysglans over Kind og Haar.
Vaar i Stemmeklangen,
Bud fra Lærkesangen,
og et Mod paa tyve Aar.

Og du staar med Krans om Panden,
dengang Bølgen leged kaad og smul,
da vi skød vor Baad fra Stranden,
vipped stille under Kystens Skjul,
da de lette Briser
venligt Vejen viser,
strøg med Baaden som en Fugl.

Dengang alt for Haanden lykkes
Værket krones endnu knap begyndt,
Vejen fremad let os tykkes,
alt vi skued mod den fjærne Pynt.
Rask og tryg vi styred
imod Eventyret,
Glans og Ære, Magt og Mønt.

Ej dog Aarene os bragte
lystig Slør en dejlig Sommerdag,
heller ikke Storm, der vakte
alle Kræfter til et Kæmpetag.
Slud og Taager ruged,
dybt de Sindet knuged,
dynged over Lag paa Lag.

Bøjed Ho'derne, der knejste,
kom som Efteraarets tunge Bud —.
Intet Stormandsværk vi rejste,

og vort Spor vil hastig slettes ud.
Dog er smaat det blevet,
Livet har vi levet,
ikke blot et Stjernesud.

Ja, trods tunge Graavejrsdage,
om end Sommeren staar snart paa Held,
ej vi ønsker os tilbage
Vaarens Lys og Guld alligevel,
ej for den vi sælge,
hvad vi maatte vælge,
hvad vi vandt en sludfuld Kvæld.

Og mens Taagerne var tættest,
naar du slæbte under Aagets Tugt,
Lærkesangen allerlettest
fik med Mismod og med Sorger Bugt.
Og din lyse Stemme
jaged tit herhjemme
Sindets Sky'r paa ilsom Flugt.

Livets Gaver glad vi favne,
løfter Øjet atter kækt og frit,
end blandt alle Jordens Navne
lyder intet i mit Sind som dit,
ikke blot for Mindet
staar du solomskinnnet,
ser imod mig lyst og blidt.

Lys og Skygge drev paa Voven,
ofte nok det skifted for vort Blik,
snart vi lo med Sol i Skoven,
kendte og Bekymrings Naalestik.
Trak vi tungt paa Bakke,
Haand i Haand vi takke
dog for Aarene vi fik.

Helge.

En Vise til Astrids Pris.

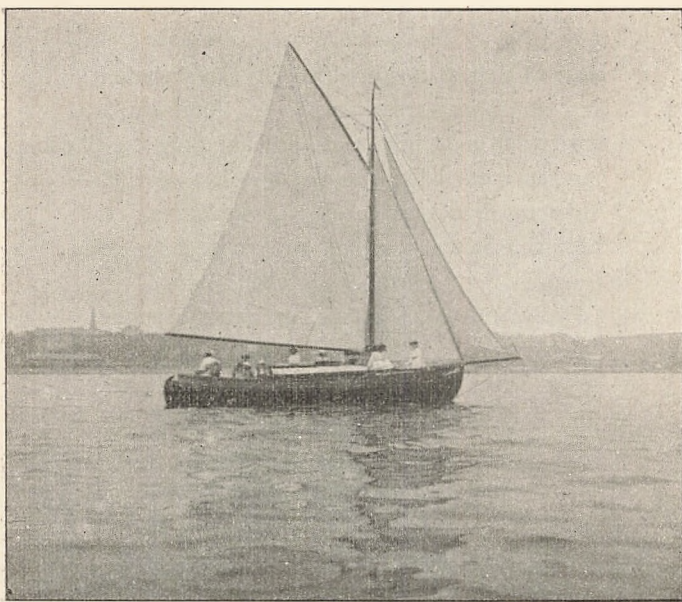
Mel.: Konferensraad Wegener, den brave.

Naar til *Astrids* Ros en Vise jeg skal kvæde,
først hun prises maa som *Helges* Venneviv;
trofast delt med ham hun har hans Sorg og Glæde,
var han mørk i Sind, hun bragte Lys og Liv. —
Alvor saa hun klart er altid Livets Kerne,
men med Skæmt den kan forliges godt og gerne.
Trued Tvivl og Mismød ude eller hjemme,
gik i Skranken frejdig hun for Livets Fremme.

Ja, de Skyer graa hun bort forstaar at drive;
skønt hun mød i Hu kan være mangen Gang,
glade Tanker vækker altid hun til Live
med sin lyse Stemmes søde, friske Klang.
Skønt i Hus og Hjem hun meget har at skøtte,
er hun dog de Gamles Fryd, de Unges Støtte;
med de Sørgende hun kan af Hjertet græde,
med de Glade glad og ung i Dansen træde.

Men naar Sommerblæsten over Danmark haster,
vækker Uro den saa dyb i *Helges* Sind:
„Her i Jylland jeg i Baand og Bast er,
ud jeg maa at friste Hav og Vejr og Vind“.
Fra det dunkle Havdyb lyder sære Røster,
kalder lokkende til Sjællands lyse Kyster,
og skønt „Akka“ nu og da letsindigt vipper,
modig følger hun om Bord sin Sætteskipper.

Mens erfarne, kloge Folk paa Hovedet ryster,
og af Visdom fulde spaar: „Det galt vil gaa“,
sætter Kurs han uforsagt mod fjerne Kyster,
muligvis en lille Smule i det blaa.
Mens bag ved dem synker ned det jyske Landskab,
sætter Mod med Sang hun i et søsygt Mandskab,
og mens Stormen hyler vildt i Takkelagen,
holder Skik og Orden dog hun i Menagen.

Nu jeg slutte vil min lille simple Vise,
ej den dur, men dens Moral jeg ved er god;
her I skal den faa til sidst i Ord præcise,
da jeg frygter, at I ej den helt forstod.
Ja, Moralen af min Vise den skal være:
„Guld er godt, og saare herlig Magt og Ære;
Men hvis en saadan Viv, som Helge vandt, Du finder,
Mer end Guld og Magt og Ære da du vinder“.

S. A.

De gamle Elever og Højskolen.

DER er rettet en Opfordring til mig om at skrive lidt til Juleheftet, og jeg har valgt at skrive lidt om det, der staar over disse Linier.

Vi gamle Elever er spredt vidt omkring i forskellige Egne. Vi er i forskellige Stillinger, ligesom vi ogsaa er meget forskellige af Væsen og Karakter. Men trods denne Forskellighed har vi blandt andet en Lighed. — Vi har allesammen levet en Tid af vort Liv under Vejlby Højskoles Tag — vi har været under den samme aandelige Paavirkning. Derfor har vi alle nogle gode Minder og rige Oplevelser fra den Tid, som var en lys og festlig Ungdomstid i Samliv med Kammeraterne. Vi, der har levet med i dette Liv, ved, at det var en god Gave, som blev os skænket derigennem. — Blot vi saa forstaar at løse den Opgave, der fulgte med. Fordi vi er færdig med Skolegangen, maa vi ikke være færdige med Skolen. — Vi ønsker vel alle, at *vor* Højskole skal vedblive at have en Plads blandt Ungdommens Skoler, og vi ønsker ikke at se den omdannet til Opdragelsesanstalt eller Kvindehjem. — I det Øjeblik den overgik til sligt — blev vi for Alvor nødt til at sige Skolen Farvel. — Tænk! hvor det blev tomt for os, om vi aldrig mere skulde mødes paa Skolens Festsdage, gaa Glip af Taler, Sange og Musiktimer, som før saa ofte har glædet os. Saa maatte vi sige Farvel til det Fristed, hvor vi med Glæde søgte hen for at være sammen med Mennesker, vi holdt af.

— Men vi har det Haab, at Skolen maa vedblive at være *vor* Ungdoms lyse Slot, og det har Værdi og Betydning for os, om vi vil vedblive at være trofaste mod den. Derfor maa vi alle af

bedste Evne være med til at varetage Skolens Interesse. Det gælder om, at vi møder, naar den kalder paa os. Især til Elevmødet maa vi flokkes, og allernødigtst maa vi den Dag savne Formand og Bestyrelse, som skal varetage Elevforeningens Forhold til Skolen. — Den vanskeligste og den bedste Hjælp, vi kan bringe Skolen, er at skaffe den Elever. Det kan maaske lykkes for os, naar vi fortæller for andre unge om Skolen og dens bærende Kræfter, hvorledes de færdes og virker i Skolen og Hjemmet.

Det vil være en stor Glæde og Opmuntring for dem, der i disse trange Tider staar i Spidsen for Arbejdet, naar de mærker, at deres Arbejde ikke har været forgæves. Det vil give dem fornyet Lyst og Mod, naar de ved, at bag dem staar der en Skare unge, som siger dem Tak for alt godt og ønsker, at Stormene maa fare skadesløse hen over Skolen, og at den maa gaa en gunstig Fremtid i Møde.

I Haab om at disse mine Tanker maa finde Genklang hos Jer alle, sender jeg Lærere og Elever fra Vejlbj Højskole Ønsket om en glædelig Julefest.

Hornborg, December 1917.

Dagny Pedersen-Kjær.

Nogle Breve fra Sønderjyder.

I.

DET var en Dag i Oktober 1916, om Morgenen Kl. fire var der fem Russere, der var bleven taget til Fange af en tysk Grænsevagt. De var deserteret fra en russisk Fangelejr nede fra Tyskland og havde været flere Dage paa Flugt, paa Rejsen havde de levet af Kaalrabi-Roer. Efter at de var bleven fanget, blev de ført ned paa Barakkelejet, der ligger en Fjerdingvej fra min Fødegård. Her sad de til Kl. otte, saa blev de ført af en Underofficer og en Vagtmand til F. Station, de skulde nemlig Kl. ni med Toget til Flensborg. De blev ført langs med Grænsen, og da Russerne kom forbi Grænsepælen med den tyske Ørn, forstod de, at her var Grænsen. Da de saa kom til et aabent Sted i Hegnet, sprang den ene Russer over Diget; men i det samme skød Underofficereren, men ramte ikke mere, end at Russeren nok kunde kravle videre, saa skød Vagtmanden, og da fik Russeren et meget slemt Skud igennem Maven. Nu blev de to nærmeste Vagtposter tilkaldt, de bar ham et godt Stykke fra Grænsen. I det samme kom jeg kørende, jeg havde været inde paa Mejeriet med Mælk, og da Vagtmanden hørte mig komme, kom der en løbende over til mig og bad mig, om jeg ikke vilde køre den haardt saarede Russer ned paa Barakkelejet. Det vilde jeg nok, thi det gjaldt jo om at frelse Russerens Liv, han der havde kæmpet saa tappert for at komme hjem til sit Fædreland. Jeg vendte saa om og kørte ned i vor Nabogaard, hvor jeg fik noget Halm at lægge ham i, og kørte saa ud paa Marken og hentede ham. Her laa han i en meget

ringe Tilstand og jamrede højt. Da jeg kom hen til ham, maatte jeg vende mig om til den anden Side, thi jeg kunde ikke taale at se paa ham. Imedens Vagtmændene bragte ham paa Vognen, kunde jeg næsten ikke faa Hesten til at staa rolig, da den var bange for Russerens Jamren. Tyskerne skældte ud paa Russeren og sagde: «Du kunde jo have ladet være med at forsøge paa at desertere, det er din egen Skyld». Efter at de havde faaet ham bragt paa Vognen, kørte jeg langsomt af Sted; endskønt Russeren var saaledes, at han hverken kunde gaa eller kravle, fulgte der dog to Vagtmænd med for at passe paa, at han ikke deserterede. Hvor Vejen var stenet, kørte jeg over paa Marken, for at det ikke skulde støde. Da vi kom forbi vor Gaard, kom der en Sanitets-Officer, som var beordret ud for at forbinde Russerens Saar; men da der ikke var Lejlighed til det her ude paa aaben Mark, maatte han vente med at blive forbunden, til vi kom til Barakkelejet. Underofficeren sagde til mig, om jeg ikke vilde køre hurtigere, da hans Død ikke var langt borte. Det gjorde jeg ogsaa, men jo hurtigere jeg kørte, desto mere jamrede Russeren sig. Da vi kom i Nærheden af Barakkelejet, talte Russeren til os, og deraf forstod vi, at han spurgte os, om han ikke snart kunde komme under Lægebehandling. Vi trøstede ham og sagde, at han kom det lige straks. Da vi kom til Barakkelejet, blev Russeren forbunden af Sanitets-Underofficeren; men han kunde ikke komme under Lægebehandling lige straks, da Militærlægen var borte og kom først Kl. et. Russeren døde saa om Eftermiddagen Kl. 5. Et Par Dage efter hans Død blev han begravet paa vor Kirkegaard med Militærfølge, hvor Sognepræsten holdt Ligtalen, og Vagtmændene skød en Salve over hans Grav. Russeren var 22 Aar gammel og havde Kone og et Barn hjemme i Rusland.

II.

Den 31. Oktober 1916 fik jeg Ordre til, at jeg skulde møde den 6. November i X. Da jeg havde den bestemte Mening, at jeg kunde blive fri paa Reklamation, mødte jeg ogsaa. For at komme i rette Tid maatte jeg tage med første Tog om Morgen Kl. 5. Fader og jeg kørte saa hjemme fra Kl. 4, langs med Grænsen var der en Vagtpost med os, som skulde passe paa, at vi ikke deserterede. Da vi kom ind paa Stationen var der flere, der skulde møde den Dag, og især ældre Mænd. Før vi steg ind i Toget, maatte vi vise vort Pas et Par Gange. Og da vi kom til V. kom der en Transport af ældre Mænd fra 45—47 Aar gamle med Toget fra H., og de skulde nu med Toget langt ned i Tyskland og klædes i den graa Trøje. Og da jeg saa dem, tænkte jeg «Aa, kunde jeg dog blot blive fri for at komme den Vej». Vi kom omsider til H., og jeg maatte skynde mig om paa Pladsen ved Frue Kirke, hvor jeg var beordret til at møde. Her skulde alle vi, som skulde møde, træde an Kl. 8, der var 300 Mennesker, og deraf var der kun 10 af samme Alder som jeg, de andre var ældre Mænd fra 43—47 Aar gamle. Efter at vi var bleven oprabt og delt i Hold, blev vi alle beordret ud i Byens Værtshus, her skulde vi blive, til vi fik nærmere Ordre. Om Eftermiddagen kom der saa Ordre, at vi igen skulde træde an ved Frue Kirke. Nu blev alle vi, som skulde klædes i Trøjen, kaldt frem, og saa blev vi igen delt i Hold og fik at vide, hvor vi skulde hen, jeg skulde til R. sammen med 10 andre Sønderjyder. Vort Rejse pas blev taget fra os, for at vi ikke skulde desertere, og i Stedet fik vi en Kvarterseddel og Ordre, at vi næste Morgen skulde møde Kl. 4½ paa Banegaarden, og saa skulde vi af Sted til R. Denne Ordre var just ikke saa behagelig, og jeg

tænkte: «Nu er det paa høje Tid at komme til Danmark». Jeg fik mig saa noget at spise, og i Stedet for at gaa i mit Kvarter, gik jeg langsomt ud af Byen og begav mig paa Hjemturen, som var 3 Mil. Da jeg var kommen godt uden for Byen, kom jeg op at køre til D. Saa gik jeg igen et Stykke Vej. Her i D. var jeg bange for, at jeg skulde møde Patuljen, da jeg vidste, at der her blev patruljeret; men heldigvis traf jeg ingen. Da jeg kom til C., kom jeg op at køre med en Mand, som kendte mig, han spurgte, om jeg ogsaa havde mødt i Dag. Jeg svarede ham: Nej, jeg har været til Marked. Han var bleven taget og skulde af Sted næste Morgen, men de havde Tilladelse til at rejse hjem denne Nat. Da jeg saa kom til en By, som kaldes P., gik jeg tværs over Marken for ikke at komme i Postkæden. Men da det var Maaneskin og alt for lyst til at desertere, maatte jeg vente med at gaa over Grænsen til næste Morgen, for da blev det først mørkt. Jeg laa hele Natten i et Hegn og ventede paa, at Maanen skulde gaa væk. Nu listede jeg saa af Sted og slap godt over til det kære Danmark, uden at nogen Vagtpost opdagede det. Glad var jeg som en Fugl, da jeg først var her.

H.

III.

Min længste Rejse blev den 5. Oktober 1916, da jeg mødte til Session i X., hvor jeg blev taget til Infanterist. Da jeg saa om Aftenen kom med Ottetoget til F., tog Vagten, der stod ved Udgangsdøren, mit Rejsepas, beholdt det og sagde, jeg skulde vente et Øjeblik. Han hentede saa Løjtnanten, der spurgte mig, om jeg havde nogle Militærpapirer. Jeg svarede Ja og viste ham mit Militærpas, som jeg den Dag havde faaet paa Session. Jeg tænkte: «Hvad mon dette skal betyde, de tror maaske, jeg er en Fremmed, der vil over Græn-

sen». Løjtnanten kaldte paa sin Tjener og gik saa med mig ind i sit Tjenesteværelse; her maatte jeg klæde mig helt af, og alle de Sager, jeg havde hos mig, skulde jeg lægge af. Strømperne og Lommerne blev vendt et Par Gange, om der ikke skulde være noget mistænkeligt i dem. Da de saa havde faaet mig grundigt undersøgt, maatte jeg hverken faa Selerne eller nogle af mine Sager igen. Løjtnanten sagde saa til mig, som det hedder paa tysk: «Sie sind verhaftet», og førte mig saa ind i Fængslet. Min Broder, der holdt udenfor med Vogn og ventede paa mig, maatte køre alene hjem, og da de hørte det hjemme, blev de meget urolige. Rygtet gik nu over hele Omegnen, at jeg var bleven sat fast. Jeg var meget bekymret, ti det havde jeg aldrig troet, at jeg skulde komme i Fængsel. Ved Ellevetiden kom Moder gaende og bragte mig Smørrebrød, hun fik ogsaa Lov til at tale med mig; men vi skulde tale paa Tysk; hun maatte gaa meget bekymret hjem. Hele Natten laa jeg vaagen og tænkte paa, hvordan jeg mon havde forbrudt mig; det blev mig den længste Nat, jeg nogensinde har oplevet. Da Bestemmelsen om Aftenen var, at jeg skulde med Femtoget om Morgen til F. i Forhør, kom Fader tidlig om Morgen for at tage med mig; men da de saa ingen Vagt havde til overs ved denne Tid til at drage med mig, maatte jeg vente til Nitoget. Fader bragte mig noget varm Kaffe og Brød, men jeg havde ingen Appetit til at spise. Lidt før Toget gik, kom Løjtnanten og gav mig Selerne og forklarede mig, at hvis jeg talte med min Fader, fik jeg stor Straf, og hvis jeg sprang af Toget, blev jeg skudt. Mine Papirer og Pengepung blev overgivet til Vagten, der førte mig til F. Da jeg kom til F., kom jeg i Forhør paa Landstorms-Inspektionen. Og ved dette Forhør kunde jeg forstaa, at der var en, der havde beskyldt mig for, at jeg havde sagt,

at jeg vilde over Grænsen efter Sessionen. Nu blev jeg ført til Bezirkskommandoen; her blev jeg ogsaa forhørt om min Udtalelse om at desertere, og saa blev jeg ført hen paa Vagtstuen paa Kasserne, her sad jeg til Klokken fire om Eftermiddagen; da kom Fader og en Vagtmand og hente demig; jeg skulde med igen ned paa Landstorms-Inspektionen i Forhør. Baade Fader og jeg mente, at jeg nok skulde blive fri, men jeg blev det ikke. Klokken et kom der en Vagtmand efter mig og førte mig op paa Kasserne, hvor jeg kom ind i et langt, højt og skummelt Fængsel uden at have faaet noget at spise hele Dagen. Nu tabte jeg helt Modet og tænkte: «Var jeg dog blot gaaet over Grænsen før Sessionen, nu er jeg engang falden i Tyskernes Hænder og slipper aldrig deraf igen». Natten blev mig lang og trist. Om Morgenen Kl. syv kom Fængselsvagten og kaldte, idet han sagde: «Heraus aus der Klappe», og beordrede mig til at gøre Stuetjeneste, og da jeg havde gjort dette, fik jeg Kaffe. Jeg følte mig tungt bedrøvet ved at sidde her som Fange, hvor man blev behandlet som en Hund og ikke som et Menneske. Til Middag fik jeg et Bakfuld Hvidkaalssuppe, og ligesom jeg havde faaet det spist, kom der en Løjtnant og hentede mig, jeg skulde igen i Forhør. Han tiltalte mig meget skarpt, idet han sagde, at de skulde nok sørge for, at jeg ikke kom over Grænsen. Jeg maatte nu følge bedrøvet med i Forhør. Ved dette Forhør blev jeg spurgt, om jeg ikke hellere vilde være Soldat end sidde i Fængsel; jeg svarede «Jo», thi jeg vidste nok, hvad det var at sidde i Fængsel. Nu blev jeg ført op paa Kasserne igen, blev indskreven og kom til at ligge paa en Stue, hvor der laa seksten Mand, deraf var de to Sønderjyder, der ogsaa sad som Fanger, den ene havde forvildet sig paa en Hede og var truffen paa en Vagtmand, der saa havde taget ham til

Fange, og den anden var bleven fanget, da han var paa Vej over Grænsen. Her fik vi baade Brød, Marmelade og Lønning udleveret. Vi manglede kun Uniformen, saa havde vi fuldstændig været Soldater. Soldaterne, som jeg laa sammen med, havde været saaret et Par Gange og var fra Mecklenburg. Endskønt det var trist her oppe for Laas og Lukke, var det dog mere trist i Fængslet, Da jeg endnu ikke blev fri den næste Dag, blev de meget urolige for mig hjemme, og de bad vor Skolelærer, der var Kommuneforstander, om at tage til F. for at se, om han ikke kunde faa mig fri. Og det lykkedes ham ogsaa at faa mig fri, thi de havde jo ingen bestemt Grund, hvorfor jeg var bleven sat fast. Han kom saa op til mig paa Stuen, hvor jeg laa og sagde, at nu var jeg fri og maatte tage med ham hjem. Da blev jeg meget glad, og jeg rejste nu med et mere glad Ansigt hjem end derop. Hele Aarsagen til denne Sessionsrejse var en Fodermesters Kone, der bor i vor By, og som var tysksindet, ti da hun vidste, at jeg var dansksindet og havde nemt ved at komme over Grænsen, havde hun faaet den Mening, at jeg nok vilde desertere og havde saa sagt det til en Underofficer, at jeg vilde desertere efter Sessionen. Han meldte det saa videre, og saaledes fik de mig sat fast. Efter den Tid blev jeg og min Broder strengt bevogtet; naar vi var ude paa Marken, var der altid en Vagtmand med, som skulde føre Opsigt med os; men vi slap jo fra dem alligevel.

B.

Jutta Bojsen Møller.

DEN 17. Marts fyldte Jutta Bojsen Møller 80 Aar. Hendes Børn holdt da en Fest for hende, og blandt Gæsterne var ogsaa jeg med. Min Hilsen til hende blev nedenstaaende — lovlig lange — Sang:

Lidt om Tante Juttas Liv og Levned.

Mel.: Fugle paa Grene (Mester og Lærling).

Vaaren den fejre
bragte hun, selv til Foraar skabt —
født til at sejre
og aldrig gi' tabt,
løfted sin Pande — det var hende givet —
gik med ukueligt Mod ind i Livet.

Fra hendes Leg til
Sangen ved Østersøens Strand
gik hendes Vej til
„det hellige Land“.
Altid for fulde Sejl Farten betegnes,
selv iblandt Bojsener kækkest hun regnes.

Lærkernes Toner
lød under Himlen luerød,
TusInd Kanoner
ved Grænserne skød.
Frihed og Troskab og Fædrelandssange
væved sig sammen i Barndommens Vange.

Hvad dem var givet
Fædreland, Frihed, Folk og Flag,
blev nu for Livet
en dyrebar Sag,
gav, hvad ej Tiderne skulde forstyrre,
Pustet fra Aanden i Otteogfyrre.

Hjemmet det milde
flytted til Sønderjyllands Jord,
Tankerne snilde
fandt levende Ord,
flyttet og omplantet, rodfæstet atter,
til hele Landet som Hjemegn hun skatter.

Saa blev hun Fruen
hjemme i Sejling Præstegaard,
Lyset i Stuen
og Livet i Vaar,
hjemme paa Heden blandt Hjejler og Viber
er halvvejs Degn, halvvejs Præst, naar det kniber.

Aldrig Humøret
under i Dagens Modgang gik,
om hun paa Øret
af Skræppenborg fik,
løfted hun Panden, strøg Taaren af Kinden,
smilede atter i Taagen og Vinden.

Aarene iler,
ikke de trætter hendes Fod,
hvor hun blot smiler,
gror Friskhed og Mod,
Ydun blandt Aserne, frejdig i Aanden,
har hun Foryngelsens Æbler i Haanden.

Rigt har hun arvet,
levet et Liv saa rigt som faa,
delte i Marved'
til store og smaa,
gav, hvad hun ejed, til Hjærterne atter,
Budstikke-Bojsens mest trofaste Datter.

Præsten fra Kirken
nu sine trætte Fjed har vendt.
Er hendes Virken
da sluttet og endt?
Nej, hun har Tusinde Planer i Sinde,
bygger i Sorø sin Borg „Bojsensminde“.

Ringed paa Klokken
rejste sin Talerstol med Il,
hilsede Flokken
med Sang og med Smil.
Højskolemor i de graanende Dage,
ung blandt de stærke og mild mod de svage.

Ja, hun forstod'et,
kaldte de unge til sig ind,
vækkede Modet,
strøg Sløvhed af Sind,
gavmild hun ildned dem, kæk og fornøjet,
til hendes Ungdom dem lyste af Øjet.

Led det mod Aften,
ikke hun trættet sank i Blund,
her voksed Kraften
med Aarene kun.
Rundt om hun delte af Hjærtets Valuta,
til hun blev hele vort Lands „Tante Jutta“.

Lys gennem Taagen
sendte hun fra sin lange Vagt,
virksom og vaagen
og aldrig forsagt.
Løft da din Pande mod Lyset, der skinner,
lær os den Ungdom, der aldrig forsvinder.

Helge Hostrup.

Urskovens ret.

Fuld dommermyndighed over
sig selv for de enkelte folk —
eller blivende fred.

REJSENDE, som har gæstet vilde folkeslag under forskellige himmelegne og har skildret deres liv, fortæller ofte ikke mindst om deres mangel på, hvad vi kalder retsorden.

«Her er det sådan, at hver mand gør, hvad han har lyst til . . . der er ingen fæstnede lovregler og altså heller ingen lovovertrædere eller domfældelse efter *love*». Således kan forskellige rejsende skrive om forholdene hos de fjærnt fra hinanden boende vilde folkestammer.

Men i mangel af næsten al anden *ret* bliver der dog *een slags ret* tilbage, som aldrig er til at spøge med.

Ligesom ørkenens, steppens eller urskovens dyr har en «ret», der gælder mellem dem, således har ogsaa menneskene i ørkenen, på steppen eller i urskoven deres ret eller lov at leve efter, som i sin simpleste form næsten ikke adskiller sig fra dyrenes. Den er ikke for svær at forstå, ti i virkeligheden har den kun een eneste paragraf. «Den, som ved sin kraft eller ved list, svig og snille kan sætte sin vilje igennem og gøre efter sin lyst, har ogsaa altid ret dertil». Således lyder *urskovens ret*, den som de nu civiliserede folkeslags fortædere engang har adlydt som deres højeste, og som ogsaa er kaldt *den stærkeres ret*.

Vore egne nordiske forfædre var endnu ikke så forfærdelig langt borte fra urskovens ret for godt 1000 år siden. 851 stod der i island en kamp mellem danske og norske barbarer eller vikinger. Danskerne stod sig og opstillede bag efter deres

kogekedler tæt opad store dynger af faldne nordmænds lig.

Varmen fra baalene skørnede ligene, så de brast, og masser af kød og flæsk, som var fortæret aftenen forud, væltede frem.

Det er jo mange årtusinder siden, der hos enkelte var en første dæmrende forståelse af en højere ret end den stærkestes, af en lov, som senere blev fuldt udtrykt i ordene: «Du skal elske din næste som dig selv». Det er den kristne lov, den fuldstændige tilintetgørelse af urskovens lov.

Hvor højt et samfund af mennesker kan siges at være nået i udvikling, må for stedse afgøres efter, hvor meget den kristne lov har præget dets liv. Og det er nu i alt fald sket i så høj en grad hos alle kultursamfund, at det føles almindeligt, at urskovens lov har mistet sin gyldighed mand og mand imellem. Vil nogen endnu henholde sig til den og åbenlyst tage den som rettesnor for sine handlinger, så stiller han sig derved *udenfor* samfundet, han bliver kaldt en forbryder, voldsmand eller tyv og bliver såvidt muligt gjort uskadelig.

Hvis altså enkeltmand eller en større flok medlemmer af et kultursamfund giver sig til at handle efter urskovens ret overfor andre medlemmer, så stemples de af samfundets offentlige mening som forbrydere, og de straffes.

Men hvis de samme Mennesker forstærket måske med nogle hundredetusinde flere handler efter urskovens ret overfor folk af en anden hudfarve eller med et andet sprog, det vil sige overfor et «fremmed» samfund, så kalder man dem soldater, og deres eget samfunds offentlige mening lovpriser dem som helte, måske som sejerherrer.

Retsgrundlaget mand og mand imellem er altsaa i jordens forskellige lande en mindre eller større tilnærmelse til *den kristne ret*.

Men i folkenes store samfund, hvori alle de

mindre samfund er som personer, og som omfatter dem alle, der gælder endnu i øjeblikket ingen anden ret end urskovens, den stærkestes ret. Hvert enkelt folk gør endnu krav på at være sin egen øverste dommer, sådan som i de lovløse barbar-tider, hvert enkelt menneske gjorde. Derfor har vi krig.

Fredsarbejdet i Haag.

Der var før krigen begyndt et arbejde, som man kunde sige havde sit midtpunkt i den hollandske by Haag, og som gik ud på at få nationerne til at opgive deres selvdommerret og underkaste sig en fælles højesteret. Men dette arbejde stødte på modstand hos mange.

Modstanden kom :

1. fra dem, der endnu troede og tror på urskovens lov, på krigen, som et uundværligt gode,
2. fra dem, der har fortjeneste af krig og krigsforberedelser,
3. fra dem, der troede paa krigsforberedelser, rustninger, som det rette middel til at undgå krig — og
4. fra dem, der mener, krig er et uundgåeligt onde, som det altså er håbløst at søge afskaffet.

Det er jo kendt nok, at der har været tyskere, som har troet på krigen. Men ingen har hyldet den mere lidenskabeligt end franske forfattere. En af dem, Joseph de Maistre, der skrev for 100 år siden, sammenligner krigen med en gartners hånd, som usynlig kommer fra tid til anden og beskærer det træ, der hedder menneskeslægten, når det er ved at rådne på grund af overkultur og laster. Det er ikke grene og blade, gartneren ønsker af træet, men frugter. Og efter den smertefulde beskæring, krigen, giver menneskeslægten træ mere frugt. Frugterne er: kunst, videnskab, de store foretagender, de høje tanker, de mandige

dyder. «Man skulde tro, at blod er gødningen for den plante, man kalder geni».

En anden af krigens riddere er den franske socialist Proudhon, der har skrevet: «Fra slægt til slægt har folket bevaret hos sig ærbødigheden for våbnene. Det er af samme mening som kvinden, og hendes hjærte tilhører den militære. I kvindens øjne er krigeren idealet af mandig værdighed. Naar hun ser ham væbnet, kalder hun ham sin herre, sin ridder, sin besejrer».

Det lyder næsten spagfærdigt i sammenligning hermed, når den tyske general, Moltke, skrev: «Den evige fred er en drøm og ikke engang en skøn drøm». Ganske vist tilføjer han, at krigen er et led i den af gud indstiftede verdensorden. Den skal hindre verden i at gå i forrådnelse, i velvære.

Man *kan* endnu en sjælden gang træffe til at møde disse samme tanker — blot i mindre afklaret form — endda f. eks. hos danske piger. Men således tænker den første slags modstandere af fredsarbejdet — idet de til indtægt for sig og krigen tager udviklingslærens nu lidt vaklende grundsætning om «kampen for tilværelsen», hvorved ubønhørligt de mindst livsduelige går til grunde, medens de bedst skikkede forsætter og forplanter livet.

Den anden slags modstandere af fredsarbejdet er lette at fælde dom over.

Først og fremmest er det våbenfabrikanterne, der tjener penge på krig og rustninger. Der er jo i den tyske rigsdag bleven ført bevis for, at *Krupp* har villet betale godt for at få artikler optaget i franske blade, der skulde opmuntre til en forbedring og fornyelse af det franske artilleri.

Skete det, så måtte tyskerne nemlig også have nyt artilleri — og det skulde købes hos *Krupp*. *Krupp* er medejer af de russiske våbenfabrikker, *putilowværkerne*. Han har altså fortjeneste ved

at lave de våben, som er brugt mod hans egne landsmænd.

Det engelske våbenfirma Armstrong har en filial ved Neapel, hvor der byggedes krigsskibe til Italien. For hvert nyt krigsskib, Armstrong byggede for italienerne, kunde han sige til sine egne landsmænd: «I maa virkelig også bygge nye skibe, som kan sendes til Middelhavet, ellers bliver Italiens flåde jer for mægtig». Men også disse skibe tilkom det ham selv at bygge hjemme i England.

De, der har fordel af rustninger og krige, er mægtige folk.

De gamle romere havde en sætning, som Holger Drachmann har givet således udtryk i en sang, der bruges mer end nok herhjemme: «Freden, ved vi, vinder kun den, som evner striden». Altså: dersom du vil have fred, så rust dig til krig. Denne sætning er løsenet for den tredje slags modsætning af fredsarbejdet, og den er vand på våbenfabrikkernes mølle.

Alle ansvarlige statsledere har i de sidste menneskealdre villet have fred, har stræbt efter fred, og for at sikre den har de fulgt romernes råd, de har rustet sig. Men de fik krig i stedet for fred. Det tyder på, at Sætningen er falsk.

Så er der endelig de mennesker, der yder en passiv modstand mod arbejdet for freden, de der mener, at det ikke kan nytte. Det er en stor flok.

Trods al modstand og krige var fredsarbejdet kommen i ganske jævn og stadig vækst, efterhånden som folkene mere og mere voksede sig bort fra *urskovens lov* og henimod *den kristne lov*. Og i sommeren 1899 holdtes efter Ruslands indbydelse det første fredsmøde i Haag, hvortil der mødte udsendinge fra 26 stater.

Efter boerkrigen og krigen mellem Rusland og Japan holdtes endelig i 1907 det andet fredsmøde i Haag til fortsættelse af det førstes arbejde.

Dette andet møde varede dobbelt så længe som det første, over 4 måneder, og der var udsendinge fra 44 stater. Ved ingen af møderne kunde der opnåes tilstrækkelig enighed om ophør med eller indskrænkning af *rustningerne*. Det var især England og nordamerika, som ønskede dette spørgsmål frem til drøftelse. Men Tyskland og Østrig — og i 1907 ogsaa Rusland — satte sig derimod. Alt, hvad man i den henseende kunde nå, var til slut at vedtage under håndklap en henstilling til de forskellige landes regeringer om indtil næste fredsmøde at tage denne vanskelige sag op til grundig overvejelse. Verdens samlede rustningsudgifter var i tiden før 1907 *steget* med over 200 millioner kr. pr. år. På den måde kunde man ikke fortsætte.

Men langt det vigtigste resultat af de to første fredsmøder er oprettelsen af en fast voldgiftsdomstol i Haag, på hvis sammensætning enhver stat — stor eller lille — har samme indflydelse.

Ved det sidste haagmøde var et forslag fremme om, at staterne ved visse stridsspørgsmål skulde *forpligtes* til at benytte sig af voldgiftsdomstolen. Men især Tyskland satte sig så afgjort imod, at man måtte lade forslaget falde. Kun hvor det drejede sig om gældsfordringer mellem staterne, enedes man om at indføre tvungen voldgift.

Det er altså en frivillig sag mellem de enkelte magter, om de vil bruge haagdomstolen, og da i hvilken udstrækning. Dette må afgøres ved voldgiftsoverenskomster, som sluttet mellem to og to stater. Alligevel havde denne domstol før 1914 afgjort en hel række stridsspørgsmål, deriblandt flere, som tidligere med vished vilde have ført til krig.

Og der var sluttet langt over 100 voldgiftsoverenskomster — to af dem, mellem Danmark Holland og Danmark Italien, bestemmer, at *alle*

stridsspørgsmål mellem disse lande skal afgøres ved voldgift, ingen ved urskovens ret.

Før det sluttede, havde det andet haagmøde vedtaget, at et tredje skulde holdes — inden 1917. Arbejdet skulde føres videre.

Nu er krigen kommen i vejen, og der må ventes. Men menneskeslægten har vel et langt liv for sig, og sæden, som er lagt godt i jorden, skal nok gro i rette tid — måske snarere end man nu kan forstå.

Fra Jena.

Det var bestemt, at der forud for det tredje fredsmøde skulde gå et grundigt forberedende arbejde, og det var man godt i gang med før 1914.

I eftersommeren 1911 var den, der skriver dette, med til sådan et slags forberedende møde i den gamle tyske universitetsby Jena.

Krig hører ikke til de uafvindelige naturbegivenheder som jordskælv, stormflod, hagelvejr, men er underkastet den menneskelige, frie vilje. Menneskene behøver ikke at blive engle for at afskaffe krigen, det er nok, at de — eller de førende blandt dem — for alvor kommer til at bruge deres *sunde* forstand og dømmekraft.

Den strålende maske, som krigen plejer at optræde under, må man rive den fra ansigtet, så alle kan se den som den blodbesudlede morder, se den som det vanvid og den forbrydelse, den i virkeligheden er. Strid og uenighed, som altid vil kunne opstaa mellem folkene eller deres regeringer, må afgøres ad fredelig vej, ved lov og ret.

Det skyldes kun manglende visdom, når man taler om, at folkene kan drives til krig mod hinanden på grund af livsspørgsmål. Folkenes interesser er i den grad fælles, solidariske, at ingen oplyst nation kan ønske en andens tilintetgørelse. Ved «guds kommunisme» (John. Ruskin) kommer ethvert folk til sidst til at skade sig selv, når det skader sin nabo.

(Fra mødets program).

Frk. Anna Eckstein fra Boston, som holdt indledningstalen, begyndte under megen uro og under højroset samtale på næsten alle tungemål. Der var ikke alene franskmænd og englændere, russere, italienere og skandinaver tilstede, men også amerikanere, tyrker, japanere, kinesere, ægyptere. De fleste stod op langs væggene og ved døren rede til at forlade salen, såsnart de havde overbevist sig om, at mødet vilde ende som en fiasko.

Det varede imidlertid ikke længe, før alle sad ned og for en stund følte sig befriede og løftede ved at være *sammen* om en stor fælles opgave: fredens sikring.

Under den efterfølgende forhandling blev det frit og åbent udtalt af tyskere, at den «ret», hvormed deres fædreland i 1864 og 1870 var kommen i besiddelse af nabofolks tidligere ejendom, var en forældet og umenneskelig ret, som det var i alles interesse at få gjort ugyldig snarest muligt.

Der var en tid, da der intet steds mellem enkeltmennesker fandtes anden ret end dyrets, den stærkeres ret. Den tid er længst forbi i alle kultursamfund, og i stedet for dyrets ret er trådt den *menneskelige ret*. Men i det store verdenssamfund, hvis enkelte medlemmer er jordens nationer, der gælder endnu kun *dyrets ret*. Det er på tide, at der sker en forandring heri. Alle folkene må enes om at fastsætte en tid, da denne gamle «ret» ikke mere skal være kernen i verdens grundlov, men udføres af en højere.

«Vi tyskere må erklære os rede til at bøje os for resultatet af en folkeafstemning i de landområder, som tidligere med *erobringens ret* er bleven vore, give slip på dem, hvis folkeafstemningen forlanger det; men alle vore tidligere modstandere må gøre det samme, også de må bøje sig for folkeafstemningens resultat som den endelige dom, således at al tvangsstyre overfor samfund af menne-

sker i civiliserede egne afløses af et af dem selv foretrukket styre».

Hvad der var at gøre for at komme bort fra den stadige utryghed og krigsfare drøftedes nu nærmere. Det blev fastslået, at den romerske sætning: freden sikres ved at ruste til krig, var falsk.

Rustningerne og de stående hære måtte der altsaa gøres en ende på. «Vore rustninger her i Tyskland fører os ikke mod det ønskede mål, freden. Når vi forøger antallet af vore soldater, kanoner og skibe, så gør de andre nationer det samme, eller de slutter forbund imod os, og styrkeforholdet bliver enten som før, eller det ændres på en for os ugunstig måde. Hver tysk familiefader betaler nu (1911) henved 100 mark årlig til rustninger. Det bliver for en by med 6090 indbyggere over 100,000 mark. Hvor meget godt og værdifuldt kunde ikke udrettes for sådanne summer, når de blev frigjort ved afrustning?»

Den varige fred nåes kun gennem et voldgiftsforbund mellem i det mindste alle kulturfolkene, hvorved de gensidig forpligter sig til at lade alle deres fremtidige tvistemål afgøre endeligt ved voldgiftsdomstolen i Haag, på hvis sammensætning de alle uden hensyn til størrelse har lige indflydelse.

Folkeegenkærlighedens grundsætning: det, som gavner mig, mit land, er godt og ret, må fordømmes af dette forbund. Og den grundsætning, som skal træde i stedet, må lyde: *kun* det er godt og ret, som gavner mig og *i det mindste* ikke skader andre folk.

Folkene skal hver for sig give deres ejendommelige tilskud til menneskehedens udvikling. Derfor må alle kunstige handelsforrettigheder ophæves, alle toldmure nedbrydes. Allevegne åbne døre for alt og fri handel med alt, når det kun ikke tjener til at hæmme eller nedbryde livet.

Men hvis nu en eller anden stat nægter at

böje sig for en afgørelse af domstolen i Haag, hvad så? Vil våbnene så ikke komme i brug alligevel?

Hertil må svares, at «kulturfolkenes forbundne stater» vil have en overflod af *fredelige* magtmidler, med hvilke de kan skaffe deres fælles højesterets domme respekterede, hvis enkelte stater i samfundet ikke vilde böje sig for dets love. Afbrydelse af al jærnbane-, post-, telefon-, handels- og skibsforbindelse mellem et sådant land og den øvrige verden vilde snart bringe det til fornuft.

Hver enkelt af «Kulturfolkenes forbundne stater» må nødvendigvis være en demokratisk stat. Folket må styre. Det hemmelige diplomati, de hemmelige sammenkomster og aftaler, det internationale spionvæsen — al den slags må forsvinde sammen med den såkaldte almindelige værnepligt og alle de virksomheder, der lever godt af krigsfrygt og krigsstemning og allerbedst af selve krigen.

Der må skabes en af fredstankerne gennemtrængt *offentlig mening* i verden. *Verdens offentlige mening* er den største stormagt. Ingen fyrste eller regering kan modstå den, når den bæres oppe af sandheden.

Man gik ud fra i Jena 1911, at den offentlige mening i landene allerede i større udstrækning egentlig var *for* fredstankerne, og den skulde så komme til udtryk gennem en verdenshenvendelse til den tredje fredskongres i Haag med så mange hundrede millioner underskrifter som muligt.

Henvendelsen skulde forlange af de magter, der deltog i kongressen, at de sørgede for oprettelsen af en voldgiftsret og en domstol med *evne og myndighed* til at mægle og dömmе i alle tvistemål mellem staterne. Og denne domstol skulde det være en pligt for staterne at henvende sig til.

Om det behøvedes, skulde sådanne verdensadresser ogsaa sendes til senere fredsmøder.

Mødet i Jena havde altså det øjeblikkelige praktiske formål at samle underskrifter på den nævnte verdenshenvendelse.

Tilbageblik.

Når man nu forsøger at tage frem for sig, hvad der er sagt og sket siden 1914, stemples så derved fredsvennernes arbejde som håbløst?

Kommer udtalelser som dem fra mødet i Jena til at se usande ud i skæret af hvad, der er foregået siden da?

Nej, man må vel sige, at de *tåler* belysningen, ja, at den gør det lettere endnu at se, hvor rigtige de var.

At få krigen afskaffet kan aldrig have syntes mere nødvendigt, end det synes i øjeblikket, da den truer med at bringe den halve verden ud i hungersnød. Dens hæslighed og meningsløshed vilde måske endog være gået op for en Joseph de Maistre, om han havde oplevet det, vi oplever.

Mange tegn tyder vel oven i købet på, at denne krig, som nu raser, ikke kan få ende ved sine egne midler — at urskovens lov i dette tilfælde ingen afgørelse kan bringe —, og man nødes til at tage sin tilflugt til den fredelige meningsudveksling, som man også kunde have søgt til, da man begyndte at slås. Men da havde man hele krigsmaskineriet stående parat til at *forhindre* krigen, og det gav sig i stedet for til at løbe løbsk.

Ja, der er måske tegn, som tyder på, at ved selve den kommende fredsslutning vil meget af det arbejde blive udført, som ellers skulde have været overladt til det planlagte tredje og de følgende haagmøder.

Der lever en verdenskendt lille mand i England — han er kun halvt så høj som sin kone — Sidney Webb hedder han, og han plejer kun at tale om ting, som han kender ganske udmærket

til. Han har for ikke længe siden skrevet en artikel, hvori han viser, at verdens forråd og dens produktive kræfter vil være svundet saa stærkt ind under krigen, at det ved fredsslutningen bliver nødvendigt at sætte alle nationer på ration, ligesom de enkelte mennesker sættes på ration. Men for at dette skal blive muligt, må alle krigsførende og nevtrale lande slutte sig sammen i en organisation, som får uindskrænket magt til at fordele de mest nødvendige livsfornødenheder til de enkelte lande. Grundsætningen, hvorefter dette skal ske, må blive: «Ingen lagkage til nogen, før alle har fået brød».

Hvis Sidney Webb ser rigtigt, som han oftest har gjort, så vil da den nuværende krig i sine dødsøjeblikke komme til at fremkalde den sikkerhed mod fremtidige krige, som ellers haagmøderne var bestemte til.

Men vi her i Danmark har vel *efter al evne* været med i fredsarbejdet.

Derpå kan der både svares ja og nej.

Dette kunde nu ikke med rette forlanges af os; ti det folk, der *alene* gjorde det, som vilde leve *kun* efter den *kristne lov* midt imellem andre folk, der endnu kun böjer sig for *urskovens lov*, vilde tilbyde sig som de andres martyr.

Men der skal en modenhed til for at være martyr, som det danske *folk* slet ikke har haft.

Og alligevel har vi ikke gjort, hvad vi kunde for fredssagen, for at få *urskovens ret* afskaffet.

Det er *den civiliserede verdens offentlige mening*, som skal afskaffe krigen. Men vort folks *bidrag til* eller *del af* verdens offentlige mening om krig har *manglet tydelighed*.

Vi har sagt og siger endnu: «På den ene side — og på den anden side». Vi skulde sige: Krig er helt og udelukkende mørkets og dets fyrstes

gerning, og nu er tiden kommen, da det er kristnes skyldighed at forstå dette.

Det kan bebrejdes os, at der ikke har været holdt i tusindvis af møder rundt om i vore byer og forsamlingshuse med det resultat, at to millioner danske har sat deres navne under en henvendelse til det tredie fredsmøde i Haag, hvori de erklærer, at de ingensinde mere ønsker at være med til at bruge eller se brugt *urskovens lov* overfor noget andet folk.

Agnus Sørensen,
Nørre Ørslev højskole, Falster,

Ry Højskole.

DEN 15. September holdt Ry Højskole 25 Aars Jubilæum. Der var nu gaaet 25 Aar, siden Astrid og jeg begyndte vor Højskolegerning. Og i de første 13 Aar — til Efteraaret 1905 — ledede vi Ungdomsarbejdet der.

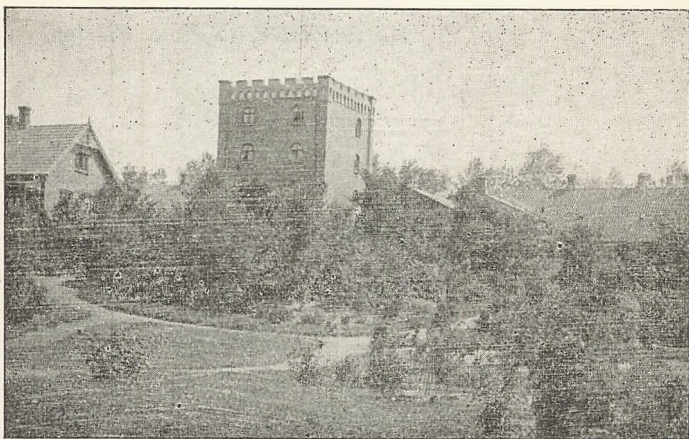
Vi tog fat som unge Mennesker, og det var ikke underligt, at adskillige rystede paa Hovedet og mente, at det var en forvoven Ide, at vi, ukendte som vi var, vilde begynde en ny Højskole. Der var ogsaa Grund nok til at være betænkelig. Astrid var ganske vist født og opdraget til en saadan Virksomhed; men hun var meget ung. Da vi havde nedlagt Grundstenen til Skolen, var en Kone, der havde staaet og set paa den unge Pige, bleven helt forfærdet og havde udbrudt: «Aa, Herregud, vil det Barn til at holde Højskole!»

Jeg havde slet ikke uddannet mig til et folkeligt Arbejde; jeg havde i en halv Snes Aar boet i København, og min Interesse var nordisk Littera-

tur. Den havde jeg syslet med, men Litteraturen i de Dage var alt andet end folkelig.

Men jeg havde i halvandet Aar været Lærer paa Sorø Højskole, og det havde givet mig Lyst til Højskolen.

Vi fik imidlertid et Indvielsesmøde, der vakte Opmærksomhed Landet over. Min Fader stod for sidste Gang og talte for en stor Forsamling, og i den var der mange, der var rejst langvejs fra for at høre ham. Der var adskillige gamle Venner

fra den Tid, han var Præst i Silkeborg. Og dette gav hele Mødet en Stemning næsten som et Vennemøde; der var noget hjerteligt og tillidsfuldt over det, der bar os unge højt over alle Ængstelser.

Min Fader havde skrevet til os sin Sang:

Den trænger ud til hvert et Sted,
den haarde Strid herhjemme.

Jeg følte det, som den var skrevet i særlig Grad til mig. Thi der var næppe mange af de unge Højskolefolk, der i højere Grad end jeg havde følt sig som Tidens Barn. Jeg vidste om mig selv, at jeg var en højst uøvet Taler. Jeg vidste kun lidt om, hvorvidt jeg overhovedet vilde kunne

blive en brugbar Taler. Dertil kom, at jeg alle Dage havde haft svært ved at tale med Folk, jeg ikke kendte, Det havde min Fader ganske vist ogsaa haft, men det var jo meget tvivlsomt, om jeg skulde blive i Stand til som han at bøde paa det ved mine Ord til de mange.

Vi var da meget spændte paa, om der overhovedet vilde komme nogle Elever. Hvor kunde vi egentlig vente, at nogen skulde vælge vor Skole fremfor hele Rækken af gamle, anerkendte Højskoler.

Men i den følgende Tid, mens jeg med Møje og Ængstelse forsøgte at gøre mit bedste i Foredragsforeningerne, kom de. Jeg var helt overrasket over det. Og jeg husker, at en Dame i Silkeborg, en af min Faders gamle Menighed, lidt spidst spurgte mig, om jeg fik nogle Elever. Jeg svarede glad, at de strømmede ind. «Ja, det er jo godt», sagde hun med alt andet end Glæde. Og saa føjede hun til med et tvivlende Suk: »Hvis det da er godt».

Jeg forstod godt hendes Tvivl. Men vi to unge havde ikke Rum for Tvivl. Vi tog med aabne Arme imod alle de Elever, der kom. Vi fik 35 før Jul, og i det nye Aar voksede Tallet til 50.

Vi følte det, som vi sejlede for strygende Medbør. Alt syntes at lykkes for os. Og vi tog da fat, saa godt vi kunde. Jeg havde aldrig undervist i Verdenshistorie før, og jeg maatte arbejde meget for at skaffe mig de nødvendige Kundskaber. Jeg udvidede i denne Vinter stærkt min Bogsamling, og ethvert historisk Værk, som jeg mente kunde give mig noget, jeg kunde bruge, kastede jeg mig med Iver over.

Der var over denne Vinter noget meget ungdommeligt. Vi var unge og Eleverne var unge. Manglede vi Erfaringens Ballast, saa maatte vi bøde derpaa med vort gode Humør, Og der var

over hele vort Arbejde en stor Glæde og Taknemlighed over, at vi var kommet saa godt i Gang.

Ry Højskole fik sit Præg denne Vinter, noget ungdommeligt og friskt, der fulgte den i alle de 13 lykkelige Aar, jeg ledede den.

Vi havde ved vor Side en dygtig og erfaren Lærer, nuværende Seminarieførstander Halse i Vordingborg, og han hjalp os trofast med at trække Læset.

Om Sommeren fik vi 67 Piger. Vi havde indbudt vore Karle fra Vinteren til at besøge os 2den Pinsedag. Og de kom vistnok alle. I det herligste Sommervejrs sejlede vi til Himmeljberget og drak saa i Fællesskab Kaffe og spiste vor medbragte Mad paa den gamle Himmeljberggaard. Jeg har aldrig følt mig stærkere baaret af Øjeblikkets Stemning. Jeg syntes, jeg maatte takke Gud for det Møde. Jeg stod midt imellem mine mange kære Venner og saa min Gerning grønnere for mig. Jeg, der slet ikke er Improvisator, talte som Øjeblikket indgav mig det. Der var Pinseglæde i os selv, i hele Flokken, Pinseglæde over vort Arbejde.

Og for strygende Medvind gik vi videre. Om Vinteren fik vi 69 Karle og næste Sommer 95 Piger. Saa havde vi naaet Toppen. Siden hen svingede Tallene almindeligvis mellem 70 og 90—95.

Jeg husker vore Efteraarsmøder, der lige til det sidste havde noget af den samme Glans over sig. Jeg tænker paa de lyse Sommerdage, de mange Sejlture paa Silkeborgsøerne. Jeg havde af mine Forældre ved mit Bryllup faaet en udmærket Snekkerstensbaad. Den syede Sejlmager Holm i Aarhus Sejl til, og nu laa jeg og tumlede mig i Kastevindene paa de vidtstrakte Søer. Jeg lærte hver Krog at kende og efterhaanden gennem velkøbt Erfaring hver Grund, man kunde blive hængende paa. Snart fik Eleverne ogsaa en Ro-

baad. Og manges Sommeraften laa de paa den stille Ry Møllersø og sang den ene Sang efter den anden. Da jeg forlod Ry, var jeg Ejer af ikke mindre end 4 Baade.

De første Aar maatte vi stadig bygge til paa Skolen. Allerede den første Jul havde vi travlt med at faa lavet Værelser paa Loftet. Næste Foraar byggede vi en Skolestue til i en Forbindelse med Gymnastiksalen. Saa købte jeg Fortsættelsesskolen ved Siden af og indrettede den til Haandværkerskole. Og endelig byggede vi Taarnet.

Haven var i Begyndelsen kun et Par Skæpper Land omkring Skolen, men vi købte til og købte til, saa den snart strakte sig ned til Søen med dens Siv og Kant af højbenede Elletræer. Vi lavede Badehus og Baadebro.

Og jeg tænker paa Vinteren med dens Skøjteløbning ud over Søerne lige til det fjærne Himmelbjerg.

Og alt som lyse, glade Minder stiger op i mit Sind, kommer det Spørgsmaal: Hvor kunde jeg bære over mit Hjerte at forlade alt det?

Skulde Festen den 15. September have været en rigtig Glædesfest for os, saa skulde det være os, der endnu stod paa Ry Højskole og endnu kaldte de unge sammen der.

Var det saadan, at det, man har vundet let, har man ogsaa let ved at slippe? Eller var det en Ietsindig Eventyrlyst, der drev mig til at søge ud i noget nyt?

Spørgsmaalet kan jeg ikke besvare. Jeg véd blot, at jeg i dette Øjeblik ikke kan sørge over, at det lyse Ungdomsliv i Ry fik en Ende. Jeg kan overhovedet ikke ønske nogen afgørende Forandring i mit Liv ugjort. Jeg véd ikke, hvad jeg skulde betale derfor, véd ikke hvad Frugt, det der er sket, har baaret i mit eget Sind.

Men tit har det undret mig, at da jeg var ung og umoden, da jeg var famlende og usikker, lykkedes min Gerning vidunderligt for mig. Da stod jeg som Forstander for en af Landets største Skoler. Men da jeg kom til Skelsaar og Alder, da jeg vidste, hvad jeg vilde bringe, da fik jeg Modvind. Og de unge flokkedes ikke mere om min Talerstol. Mens min Virksomhed udad til i Foredragsforeninger og ved Efteraarsmøder bragte mig langt mere Glæde, fik min Skole trange og beskedne Kaar at virke under.

Lidt af Jubilæumsglansen faldt imidlertid over min langt mindre Skole i Vejlbj. Og da vi den 3. November atter samlede et Elevhold, maatte jeg tænke paa den Flok, der kom til os for 25 Aar siden, og den Ungdom og Glæde, der var over vor første Højskolevinter i Ry.

Helge Hostrup.

Nicolaisen.

Hermed præsenterer jeg vor ny Lærer for de gamle Elever. Nu kan De se, hvordan han ser ud, og læse, hvordan han er indrett-t:

JEG er født i Vejle den 18. April 1894.

Mere end 5 Aar var jeg ikke, da jeg en Dag ganske umotiveret betroede Lægen, som daglig kom til min Bedsefader, at jeg vilde være Lærer. «Ja, det vil jeg tænke, saa kan du rigtig klø de andre Drengene», var hans Svar.

Da jeg 17 Aar gammel tog Realeksamen ved den kommunale Mellem- og Realskole i Vejle, var det min Mening, at jeg vilde være Maskinist og om muligt endnu mere paa Maskinfagets Omraade. Min Fritid havde nemlig i mine sidste Drengaar været saa fuld af Hjul, Magneter og den Slags — Flyvemaskinemodeller havde jeg med Held forsøgt mig med — at det var ganske naturligt, om jeg valgte Maskinfaget frem for noget andet.

Skæbnen — eller maaske snarere jeg selv — vilde det imidlertid anderledes.

En skønne Aften meddelte jeg nemlig mine Forældre, at jeg vilde være Lærer. Og derved blev det.

I den forløbne Sommer demitteredes jeg fra Seminariet i Vordingborg.

Et Par Dage efter at have forladt det grønne Bord — Eksamensbordet — rejste jeg til Opdragsanstalten «Himmelbjerggaarden» for at vikariere der i 4 Maaneder.

Siden November har jeg arbejdet her ved Højskolen.

Jeg holder af Musik og spiller noget Violin og lidt Cello.

H. Th. Nicolaisen.

Kære Vejlbys Elever!

JEG benytter Lejligheden til med min Julehilsen at faa alle jer, der tænkte paa os til vort Sølvbryllup med Lykønskning eller Gave, bragt min hjærteligste Taksigelse. Den indsamlede Sum af Guldpenge i Sølvbægeret var os en dobbelt Glæde baade som Gave og som Vidnesbyrd om eders venlige Sindelag mod os.

Det svundne Sommerhalvaar staar for mig i særlig Glans. Det gav os saa megen Sol og Varme. Vi havde en fornøjelig lille Ferietur til Søs, og saa den rige Festdag, som vort Sølvbryllup blev for os. Dernæst Mødet med gamle Venner i Ry til Højskolens 25-aarige Jubilæum. Vi har saa mange at takke og saa rige lyse Minder at leve paa nu i denne mørke Tid, der paa mange Maader virker saa knugende. Og dog er det gaaet os bedre til Vinter, end det tegnede til. Vi stod over for Lysmangel, der endelig efter mange Forhandlinger blev afhjulpen, idet vi fik elektrisk Lys fra Sindssygeanstalten. Vi har 33 Karle og venter en halv Snes til efter Jul. De finder sig med godt Humør i de mange Indskrænkninger af Mad og Drikke, som Forholdene fører med. Det sidste Stød var, at vi nu maa stryge Morgenkaffen og paa god gammeldags Maner spise Mælkegrød. Desbedre smager Eftermiddagskaffen, trøster vi os med. Vi spiser til Aften Kl. 6 og har en «Stille-time» fra Kl. 8 til 9. Da skal der være Arbejdsro og ingen «Røg». Enhver kan arbejde med sit, læse, regne eller skrive og faa Hjælp af Lærer Nicolaisen, som er tilstede. Dette fremmer Hjemmearbejdet meget. Den vanskeligste Opgave paa Skolen nu, tør jeg nok sige, er Husmoderens; men

hidtil har hun klaret Skærene og forbereder sig til Julefesten den 6. Januar, hvortil hun indbyder gamle Elever; men hun maa endelig have Svar fra jer i god Tid om, hvem der kommer, og hvor naar I kan komme. I bedes medtage Brødkort.

Som Slutning paa mit Julebrev til jer vil jeg ønske jer en glædelig og velsignet Jul og minde jer om de sidste to Linier i Hostrups Sang «Julebudet»:

«Favn kun trøstig, hvad Gud har givet,
løft dit Hoved og tak for Livet!»

Eders Højskolemor

Astrid Hostrup.
